

[Automatisk tekstet av Autotekst med NB Whisper. Kan inneholde feil.]

[SPEAKER_00]

Du hører nå en podkast fra Universitetet i Stavanger.

[SPEAKER_01]

Skal du lese, så må du ha noe å lese.

Da må noen ha skrevet ei bok for deg.

Da kan du lure på hvordan skriver de som skriver bøker?

Nå må du høre etter, for nå kommer det en ganske bra CV, som er unnfanget på ganske kort tid.

Maria Navarro Skaranger, debutromanen 'Alle utlendinger har lukka gardiner' nominerte Terje Vesaas sin debutantpris 2015.

Og i 2018 utkom den kritikerroste romanen 'Bok om sorg', fortellingen om Nils i skogen.

For den ble Maria tildelt Osloprisen og EUs litteraturpris, og fikk Bjørnsonstipend i 2019.

Den tredje romanen til Maria, 'Emily Forever', ble nominert til Bokhandlerprisen, Kritikerprisen og Ungdommens Kritikerpris i 2021.

I 2022 ble hun tildelt Sultprisen for sitt forfatterskap.

Ja, det er jo det.

Om du husker det øyeblikket du tenkte ... 'Jeg er en forfatter'?

[SPEAKER_03]

Jeg vet ikke om det er noe øyeblikk, men ...

Men jeg tenkte ... Da jeg gikk på Nansson-skolen i 2014, så husker jeg at vi skrev noen tekster.

Og da husker jeg at jeg tenkte sånn ... Dette får jeg til.

Og dette ...

Å skrive tar jeg ganske greit.

Jeg skjønner tilbakemeldingene jeg får.

Jeg har en progresjon, jeg ser hva som kan bli bedre.

Og det er en sånn mestringsfølelse jeg ikke har hatt før, tror jeg.

[SPEAKER_01]

For de som ikke vet det, så er ikke Nansens skole en skole der du går for å bli polfarer.

Det er en folkehøyskole.

Og før det, hadde du skrevet mye da?

[SPEAKER_03]

Nei, jeg hadde ikke skrevet noe særlig.

Jeg hadde kanskje skrevet litt i sånn ... noen dagbøker.

Men altså den første teksten jeg skrev som jeg leverte fra meg, det var søknadsteksten min til Manson-skolen.

Og da skrev jeg en slags novelle, tror jeg.

Men det er ganske rart, fordi jeg kan se på den teksten nå.

Det er over ti år siden jeg gikk der.

Jeg kan se på den nå, og så kan jeg se at her er det kanskje en forfatter.

Det er en helt grei, god tekst, da.

Selv om den er skrevet av en som er ganske uerfaren.

Det høres veldig skrytete ut, det er ikke ment sånn, altså.

Men jeg tror bare at ... Jeg kan ikke noe annet, da, enn å skrive.

[SPEAKER_01]

Du er glad for at du ikke ble jurist, da?

[SPEAKER_03]

Ja, det hadde vært helt forferdelig.

[SPEAKER_01]

Så sitter det to i studio her og snakker sammen, ingen ble jurister. Jeg begynte på førsteavdeling, svarte som tilfeldig forbipasserende og strøyk. Og måtte finne en ny nisje, jeg òg. Hvordan ser en typisk skrive dag ut for deg?

[SPEAKER_03]

En typisk skrive dag, da har jeg ingen planer eller ingen avtaler. Men da står jeg opp, og så leverer barn på skole eller i barnehage. Og så går jeg hjem, og så henter jeg kaffe. Og så setter jeg meg inni et slags walk-in-closet. Som er der hvor jeg har et walk-in-closet, som er et kontor. Uten vinduer, forferdelig luft, skikkelig rotete og stygt. Men det er helt topp å sitte der og skrive. Og så sitter jeg der så lenge jeg kan.

[SPEAKER_01]

Produserer du mye tekst hver dag?

[SPEAKER_03]

Nei, noen dager så produserer jeg ingenting. Andre dager så kan jeg være fornøyd med et par setninger. Og så kan jeg ha dager hvor jeg kan liksom produsere tre boksider eller noe på én dag. Det er veldig mye, da. Men jeg føler at jeg jobber sånn ... Jobber bra i to uker, og da vet jeg nesten at å, nå får jeg tre uker hvor jeg har kjempedårlig selvtillit og vil slutte som forfatter og ikke får til noen ting. Og så kan jeg ha én uke med skriving igjen, og så har jeg fire dager av. Det går så opp og ned, da.

[SPEAKER_01]

Men hvor kommer ideene ifra?

[SPEAKER_03]

Jeg har ingen ideer, jeg. Jeg begynner bare å skrive. Eller ... Altså, jeg har mange bøker jeg kan skrive som ligger inni hodet mitt. Jeg må bare finne noen ord for dem. Men jeg har ikke noen plan eller en sånn ordentlig formulert idé når jeg begynner å skrive. Jeg begynner bare å skrive, og det handler gjerne om meg selv eller noe rundt meg eller ... Istedenfor at det er jeg som sitter i et rom, så er det kanskje en mann som sitter i et rom. Og så prøver jeg å leve meg inn i det, og så bare baller det på seg.

[SPEAKER_01]

For mange som forteller historier, enten det er i det ene eller andre formatet, de må liksom ut og oppleve ting, kjenne på ting, føle på ting. Du sitter i walking closset ditt med døra igjen.

[SPEAKER_03]

Ja, jeg har ikke dør engang. Jeg har sånn skyvedør som bare går opp automatisk. Det går ikke an å lukke den. Nei, men jeg lever jo, da, så jeg opplever jo mange ting bare ved alt jeg må forholde meg til i livet mitt. Men jeg skulle gjerne en gang oppsøkt noe og gjøre ordentlig researcharbeid. Jeg også må jo undersøke noen ting. Og så kan jeg gjøre det til en veldig stor greie. Hvis jeg f.eks. skal skrive om en karakter som jobber i ... Oljebransjen, da. Så kunne jeg sikkert funnet på å reise til Stavanger og besøkt masse oljefolk og gjort masse research. Men så er det jo ikke sikkert at det får en så stor plass i manuset mitt likevel, da. Så jeg ... Ja, det er sånn jeg ikke kan bestemme meg for på forhånd.

[SPEAKER_01]

Apropos plass i manuset. Hvis vi går tilbake til debuten din ... Alle utlendinger har lukka gardiner. Det er et ganske spesielt språk du skrev, og korte tekster. Og så har du vel innsett etterpå at det handla om deg sjøl, selv om du ikke hadde lyst til å innrømme det i starten. Så kommer nummer to. Det er òg ganske korte tekster, litt selvbiografisk det òg. Og bok nummer tre og fire forlenger tekster. Hvordan forklarer du den utviklingen der?

[SPEAKER_03]

Det vet jeg ikke. Jeg tror jeg er blitt mer trent i hvordan jeg på en måte kan forlenge prosaen min, eller pumpe den opp. Hvordan jeg kan være friere. Og hvordan jeg kan ta uventede vendinger, da, når jeg skriver. Men jeg tror jo også at ... I de to siste romanene mine så ville jeg være sånn ... Det her handler jo absolutt ikke om meg. Men så ble det på en måte personlig likevel. Og det tok meg litt sånn på senga. At jeg skulle ... At jeg skulle bli så prega av det selv.

[SPEAKER_01]

Men når du setter deg ned for å skrive og har en idé ... Jobber du da ut ifra å begynne på A og slutte på, og slutte med at alle var enige om at det hadde vært en fin tur, på en måte? Eller begynner du midt i å stable dette sammen underveis?

[SPEAKER_03]

Det er litt forskjellig.
Jeg jobba veldig rotete før.
Jeg jobba liksom med mange ulike deler i et manus.
Jeg kunne ha noen måneder hvor jeg bare jobbet med liksom ...
Jobbet med noen som bodde i et hus, og så kunne jeg ha andre måneder hvor jeg bare jobbet med begynnelsen.
Og så sy det sammen, eller flette det sammen til slutt, og stokke om på tekster og alt mulig rart.
Men nå jobber jeg også i større grad sånn at jeg jobber fra begynnelsen, og så skriver jeg meg på en måte ut.
Så jeg jobber nok mer lineært nå enn jeg gjorde før.
Det tror jeg også handler litt om at jeg har litt mer erfaring med å skrive romaner.
Og at jeg på en måte ... Jeg har en viss oversikt over hva romansjangeren er, og hva den kan være.
Mens jeg husker at i de to første bøkene mine, i hvert fall den første boka mi ...
Jeg hadde ikke peiling på hvordan jeg skulle få det til å se ut som en roman.
Eller hva som gjorde manuset til en roman.
For meg kunne Alle utlendinger-manuset like gjerne vært en samling med kortprosattekster.

[SPEAKER_01]

Og i malelsene dine kan det være mange forskjellige farger og spørsmål som du sjøl ikke svarer på, og som allikevel blir stående.

[SPEAKER_03]

Ja.

Det syns jeg er veldig gøy.

Og jeg vet at noen korrekturlesere syns ikke det er greit at man har fem spørsmålstegn etter hverandre i en parentes.

Jeg syns at det er helt greit.

Når man skriver, så er det jo mange ting som man f.eks. vegrer seg mot å skrive om.

Og så bare lar man det ligge der, og til slutt så må man bli konfrontert, og så må man gå inn i det.

Og det derre å på en måte ha alle disse stedene hvor du f.eks.

kan i et manus stå sånn ... 'Dette skal jeg vende tilbake til'.

Og så kanskje det står 'Dette skal jeg vende tilbake til' ti ganger i et manus.

Da blir jo det et gjentakende mantra.

Det er ganske fint, syns jeg, med sånne ting.

[SPEAKER_01]

For du er jo opptatt av form.

Altså, tekst skal se fint ut.

[SPEAKER_03]

Ja, tekst skal se fint ut, og så skal det høres fint ut.

Jeg er opptatt av sånn ... Det har nok noe med at jeg skriver såpass knapt å gjøre.

Opptatt av liksom sammenheng ... At det er vanskelig å forklare.

Sammenheng på setninger.

Altså overganger.

At jeg kan ikke ha en ...

Og så plutselig bare hoppe videre til at det handler om noe annet.
Men jeg på en måte må avslutte på riktig måte, da.
Og det er litt sånn ...

Jeg vet ikke.

Jeg syns for eksempel i mine tekster, ikke i andres tekster i det hele tatt, men i mine tekster syns jeg for eksempel det ser veldig rart ut hvis jeg plutselig må ha en sånn dialog med sånne streker.

Hei, går det bra?

Ja.

Nei.

Og de strekene, det bare ser så rart ut.

Jeg har ikke noe mer forklaring enn at jeg bare ... Jeg vil heller pakke det inn i teksten, sånn at teksten ser liksom ryddig ut, da.

Og det er veldig interessant, fordi jeg er ikke en spesielt ...

Ryddig person.

Jeg vil at tekstene skal være litt sånn tette eller firkanta.

Men jeg har fått ... En gang hadde jeg en leser som sa sånn ... Du vil ha firkanta tekster, men du har fire forskjellige skriftfonter i en firkant.
Så ja, jeg vet ikke.

[SPEAKER_01]

Så på noen områder veldig nøye, på andre ikke fullt så nøye.

Og var du like nøye i håndarbeidene f.eks.

da du lagde diamantsting, eller er det kun litterært?

[SPEAKER_03]

Nei, ikke nøye.

Jeg kan stoppe et hull, men det ser ut som en krusedull.

[SPEAKER_01]

Og den boka du jobber med nå, der er det ikke avsnitt?

[SPEAKER_03]

Nei, der prøver jeg å ha færrest mulig avsnitt.

Men det gjør jo da at alle setningene må følge etter hverandre.

Jeg tror ikke det kommer til å gå.

[SPEAKER_01]

Det må jo være norsklærers mareritt å få en tekst fra Maria uten avsnitt.

[SPEAKER_03]

Ja, nei, jeg ... Jo, men hvis du ser på mange av Dag Solstads tekster, så er det masse tekst på hver side.

Det er lite luft.

Jeg syns det er ...

Utrolig interessant, forbilledlig.

Det er liksom som et ras, eller en rant, ja.

[SPEAKER_01]

Men om du har noen faste rutiner eller ritualer som du må gjøre nå før du begynner å skrive, eller går du bare inn i walk-in-closetet ditt og skyver døra igjen?

[SPEAKER_03]

Jeg har ikke noen faste rutiner, men jeg må nok være i et visst humør, eller jeg må ha et visst energinivå eller noe.

Hvis jeg er veldig oppspilt, veldig glad, så er det vanskelig å skrive. Eller hvis jeg er veldig sur eller lei meg, da kan jeg heller ikke skrive. Så det må være litt sånn nøytralt, kanskje.

[SPEAKER_01]

Jeg trodde det var de store følelsene, enten det var oppturene eller nedturene som skapte den store kunsten.

[SPEAKER_03]

Jo, men da blir det bare masse, masse utropstegn.

Og bare gjentakelser hele tiden.

Det kommer ikke noe videre, da.

Mens hvis jeg er litt roligere, så greier jeg liksom å tenke litt mer.

Jeg vet ikke.

[SPEAKER_01]

Men hvordan vet du?

Føler du at en idé er verdt å forfølge?

[SPEAKER_03]

Ja, det er ikke godt å si.

Jeg jobber ganske sånn intuitivt, da, sånn at jeg kan skrive en tekst.

Og så er liksom det store spørsmålet om ... Tror jeg på dette som står her?

Er det litterært sant, eller er det ikke det?

Og hvis det ikke er det, så må jeg bare kutte det ut.

[SPEAKER_01]

Men det betyr gjerne igjen at Maria ikke har noe tankekart og kapitteloversikt og andre hjelpemidler som er klistra på gule lapper inni walk-in-klosset.

[SPEAKER_03]

Nei, ikke i begynnelsen.

Men etter hvert, når jeg har et større manus, så kan jeg begynne å lage lister over ting jeg skal gjøre.

Eller jeg kan skrive tre punkter som jeg tror kanskje romanen handler om, eller et eller annet sånt.

Men det er ikke gule lapper.

Det er mer sånn bakpå en regning.

Eller på en kjempegammel avis som ligger et eller annet sted.

Så det er liksom ... Det er litt system, men det er sånn rotesystem.

Ja, jeg tror det.

Altså, gule lapper ... Det blir for sånn ...

Da må jeg jo gå på butikken og kjøpe sånne gule lapper.

Jeg har aldri gule lapper.

Kanskje jeg skal få det?

Jeg vet ikke.

[SPEAKER_01]

Du blir enda voksne.

Ønsker meg gule lapper til jul.

Men tilbake til noe vi har vært litt innom.

Litt sånn sjølbiografisk i starten, og litt mindre nå.

Du endrer litt fortellerstemme òg.

[SPEAKER_03]

Etter den Emily Forever hadde jeg en fortellerstemme som ... Og så fortsatte jeg å skrive om Emily, og så følte jeg bare at jeg gjorde det samme.

Og så følte jeg litt at jeg på en måte hadde runda meg selv.

Og at jeg hadde fått fram et poeng, og så fikk jeg ikke noe mer ut av det poenget, da.

Og så begynte jeg å skrive om mora hennes, Sissel, og da ...

Tillot jeg meg å være litt mer personlig, kanskje?

Eller litt mer vågal med den fortellerstemmen?

Det er en forteller som blir enda mer lei av henne.

Som på en måte bare orker ikke.

Så det er kanskje en videreføring.

Jeg vet ikke.

Jeg har ikke ... Altså, jeg har ikke helt ... Jeg har kontroll på fortellerstemmen.

Jeg vet hva jeg holder på med.

Men jeg har på en måte ikke noe ... Jeg har ikke noe ordentlig språk om den.

Men ... Men ...

[SPEAKER_01]

Føler du at det sitter en norsklærer fra videregående på skulderen og sier nei, det er en sånn allvitende forteller, det kan ikke være sånn, og nå holder du på uten avsnitt?

Eller bryr du deg ikke om disse konvensjonene, som du gjerne er vokst opp med og har lært?

[SPEAKER_03]

Nei, det bryr jeg ikke meg noe om.

Det blir ikke litterært med masse regler, ikke sant.

Det er jo ... Og min jobb er jo på en måte å skrive.

Det er jo ikke å forklare.

Det er jo ikke å ha ...

Hvis jeg skulle på en måte solgt inn bøkene mine som liksom ... Hvis jeg hadde hatt et sånt veldig godt språk og en veldig god lesning av bøkene mine, så tenker jeg jo at da har jeg på en måte ødelagt innholdet i bøkene mine.

Så alt jeg ...

Og det mener jeg.

Veldig mye av det jeg sier om bøkene mine, er bare ting som jeg har plukket opp som andre har sagt.

F.eks.

så var det en svensk journalist som sa sånn at ... Den forteller seg, men det er jo på en måte mer et blikk enn en forteller.

Og det driver jeg og sier hele tiden.

[SPEAKER_01]

Men føler du av og til at du står bom fast?

[SPEAKER_03]

Ja.

Ja ja.

Ofte.

Hva gjør du da?

Nei, da prøver jeg, og så står jeg bom fast.
Og så prøver jeg, og så prøver jeg, og så får jeg veldig dårlig selvtillit og masse selvhat og blir liksom veldig destruktiv.
Som regel så hjelper det liksom med tid.
Å la det gå tid, og la det vente.
Og la det ligge der, for da kanskje man kan se på teksten med et nytt blikk.
For på et eller annet tidspunkt så må man jo på en måte inn i det som er vanskelig.
Der hvor det stopper.
Man må inn i det.
Og da ... Det er en tøff jobb, ja.

[SPEAKER_01]

Spør du om hjelp hos noen, eller er det Maria sjøl som styrer hele prosessen?

[SPEAKER_03]

Nei, jeg har to lesere på forlaget.
De har forskjellige tilbakemeldinger, og de leser på ulike måter.
Men jeg er ganske avhengig av de lesningene, ja.

[SPEAKER_01]

Så kan det hende at det er noen som hører dette her, som er i vannskorpa og jobber med sin egen skriving.
Hva er det viktigste du har lært om skriving?

[SPEAKER_03]

Nei, det tror jeg på en måte må være at man har en sånn ... Jeg tenker at man har en sånn stor bag som leser eller som skriver, med masse ting oppi.
Og den bagen, den kan være full av liksom regler som man har med seg fra skolen, eller hvis man har studert litteratur.
Eller masse sånne tanker om hvordan litteratur skal være.
Og det kan man jo ikke tenke på når man skal skrive.
Så når man skal skrive, så må man jo bare skrive.
Man må ikke tenke så mye ... liksom ihjeltenke tekstene sine før de er ferdige, da.
For det er jo det som er liksom ... Tekster som ikke er ferdige, de er i prosess.
Og da er det så mye som ennå ikke sitter, eller som kanskje er litt feil, eller som ...
Kanskje ikke det skal bli sånn, det er forskjellige navn, forskjellige synsvinkler osv.
Og så er det viktig at man ikke henger seg opp i alle de detaljene, men at kanskje noe må få stå en stund og være feil, til det er tid for å rette det opp.

[SPEAKER_01]

Men når du skriver, skriver du for deg sjøl, eller skriver du for meg og andre?

[SPEAKER_03]

Jeg tror jeg skriver for meg selv, altså.
Jeg ... Jeg har i hvert fall en sånn innmari ... Får sånn en innmari glede over å liksom ... Skrive noe som jeg er fornøyd med.
Det er helt sånn ... Altså, det er rus.
Og ...

Altså, kan det være veldig vanskelig også å skrive, og veldig tungt.
Men jeg kan liksom ... Jeg ler veldig mye av mine egne tekster.
Jeg syns jo at bøkene mine er kjempemorsomme.
Det er ingen som syns det.

[SPEAKER_01]

Det er bare du som syns det.

[SPEAKER_03]

Jo, men ... Det er noen som syns ... En gang så husker jeg at jeg møtte en leser som ... Det var etter at jeg hadde skrevet den romanen om Sissel som hun blir ...

Hun er i begynnelsen av 60-årene, og så blir hun syk.

Og hun greier ikke å ta vare på seg selv, og hun faller utenfor.

Hun isolerer seg, og hun har det ikke bra.

Og så møtte jeg en leser som lo så mye av den karakteren.

Og det syns jeg var så befriende, for det gjorde jeg også.

Og så tenker jeg jo sånn at man ...

Man har jo berøringsangst.

Man tør ikke å le av det som er vanskelig.

Men det er jo nettopp da man begynner å le.

Er det ikke det?

[SPEAKER_01]

Du skal tørre det, og så skal du kanskje være skrudd sammen litt annerledes enn andre folk.

Men forfatterskapet ditt er jo ikke kjempelangt.

Du debuterte for ti år siden.

Hvor ser du for deg at de ti neste åra ser ut?

Stadig lengre tekster, syv bind.

[SPEAKER_03]

Ja, jeg ser for meg ... Ja, jeg ser for meg det.

Jeg vet ikke.

Jeg har så lyst til å skrive en tjukk bok.

Og så ... Jeg får det jo ikke til, ikke sant.

Jeg kommer til å ha masse sånn hundre sider lange bøker.

Men ... Og så vet jeg ikke heller hvorfor det er et nederlag, liksom.

Jeg elsker hun forfatteren som heter Jamaica Kincaid.

Hun skriver kjempetykke bøker.

Hun er helt magisk.

[SPEAKER_01]

Det er veldig praktisk for oss som skal lese dem når de er veldig tynne.

Og hvis det er bilder i tillegg, da er det jo en rein agotte på seg.

[SPEAKER_03]

Ja, det er sant.

[SPEAKER_01]

Hva ville ditt råd vært for en som aldri har skrevet noe, og som gjerne vil begynne?

[SPEAKER_03]

Om å skrive om noe som brenner.
Skrive om noe som er viktig, som må ut.
Gjerne skriv en tekst hvor alle setningene begynner på 'jeg'.
Det er sånn kickstart.

[SPEAKER_01]

Det var oppfordringen ditt.
Skriv alle setninger som begynner med 'jeg'.
Jeg må avslutte denne podkasten.
Jeg må si tusen takk for at du kom, Maria.

[SPEAKER_03]

Tusen takk.

[SPEAKER_01]

Jeg heter Bjørn Olav Skjæveland.
Jeg liker fotball.
Jeg synes mopedbiler burde forbys.

[SPEAKER_00]

Du har hørt en podkast fra Universitetet i Stavanger.